

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

TEZY

Fundusz Promocji Twórczości

Poszukiwanie Alternatywnych Źródeł Finansowania

Warszawa, 6 czerwca 2013 r.

1. Fundusz Promocji Twórczości - wprowadzenie

1. Podstawę prawną działalności Funduszu Promocji Twórczości określa ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dalej jako pr. aut.), w tym w szczególności jej rozdział 13 (art. 111 do 114) oraz art. 40. Na podstawie pr. aut. obowiązują dwa rozporządzenia:
 - Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 17 stycznia 2003 r. w sprawie podmiotów uprawnionych do występowania z wnioskiem o przyznanie środków z Funduszu Promocji Twórczości oraz wymogów formalnych, jakim powinien odpowiadać ten wniosek (Dz. U. z dnia 30 stycznia 2003 r.),
 - rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 24 lutego 2003 r. w sprawie wysokości procentu wpłat na Fundusz Promocji Twórczości (Dz. U. z dnia 10 marca 2003 r.),

Na podstawie ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych obowiązuje również Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej Funduszu Promocji Twórczości (Dz. U. z dnia 30 czerwca 2006 r.)

Działania Funduszu są regulowane również Zarządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 5 grudnia 2012 r. w sprawie powołania Komisji ds. opiniowania wniosków o przyznanie środków z Funduszu Promocji Twórczości (Dz. Urz. MKiDN z dnia 5 grudnia 2012 r.).

2. Istnienie funduszu zwanego *funduszem martwej ręki* uzasadnione jest interesem ogółu twórców, którym dzięki uzyskanym kwotom można przynajmniej częściowo zapewnić pomoc socjalną i warunki potrzebne do rozwijania twórczości.¹
3. Fundusz Promocji Twórczości jest państwowym funduszem celowym. Nie posiada osobowości prawnej. Funduszem dysponuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

2. Źródła finansowania funduszu

4. Zgodnie z art. 112 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych przychodami Funduszu są:
 - a) wpływy określone w art. 40 pr. aut., czyli opłaty od wysokości wpływów brutto ze sprzedaży egzemplarzy utworów literackich, muzycznych, plastycznych, fotograficznych i kartograficznych, niekorzystających z ochrony autorskich praw majątkowych, publikowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - b) wpływy określone w art. 79 ust. 2 pkt 2) pr. aut., czyli wpłaty z tytułu orzeczonych prawomocnym wyrokiem na skutek naruszenia prawa autorskiego sum pieniężnych na rzecz Funduszu Promocji Twórczości,
 - c) dobrowolne wpłaty, zapisy i darowizny,
 - d) inne wpływy (np. odsetki od oprocentowanych lokat w Narodowym Banku Polskim).

¹ Tak: E. Traple w: System Prawa Prywatnego, Tom 13, Prawo Autorskie, pod. red. Janusza Barty, C.H.Beck, 2007, s. 206., za: A.Kopff, *Domaine public payant*, s. 16-21.

5. Podstawowe źródło finansowania Funduszu Promocji Twórczości stanowi wprowadzona w 1994 r. do polskiego systemu prawa instytucja *domaine public payant*, uregulowana w art. 40 pr. aut.
6. Podmiotami zobowiązanymi do uiszczania opłat z tytułu *public domaine payant* są producenci lub wydawcy utworów wskazanych w art. 40 pr aut.. Instytucja ta ma charakter daniny publicznej, określanej jako podatek na cele wspierania i rozwoju twórczości i kultury.
7. Opłatami obciążone są wszystkie utwory niekorzystające z ochrony praw autorskich, a więc nie tylko takie co do których czas ochrony autorskich praw majątkowych wygasł, ale również dzieła dawne, które nigdy nie były chronione przez prawo autorskie, gdyż powstały przed wprowadzeniem ochrony prawnoautorskiej.
8. Wartość opłat powinna wynosić od 5% do 8% wpływów brutto ze sprzedaży egzemplarzy utworów. Obecnie jest ona określona na poziomie 5% w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.
9. Instytucja *domaine public payant* nie jest przedmiotem ani traktatów międzynarodowych regulujących obszar prawa autorskiego, ani harmonizacji prawa Unii Europejskiej. Jedynie nieliczna grupa krajów zdecydowała się na jej wprowadzenie do własnych systemów prawnych. Obecnie jako przykłady podaje się kraje takie jak Algieria, Kenia, Rwanda, Senegal, Kongo, Wybrzeże Kości Słoniowej czy Paragwaj². Przewaga krajów afrykańskich jest związana z obowiązywaniem w Afryce regionalnej Umowy z Bangi w sprawie utworzenia Afrykańskiej Organizacji Własności Intelektualnej, której Aneks w art. 59 wskazuje na możliwość wprowadzenia do krajowych legislacji tejże instytucji.³ W Europie instytucja ta funkcjonowała na przykład we Włoszech jako tzw. *Diritto Demaniale*. Została jednakże zniesiona w 1996 r.
10. Pozostałe źródła finansowania Funduszu Promocji Twórczości mają charakter incydentalny i znikomy.
11. Wpływy Funduszu na przestrzeni jego działalności od 1996 r. są zmienne. Najwyższe zostały osiągnięte w roku 2006 w wysokości 981 tys. zł. Na tę wartość wpłynęło jednak obciążenie opłatami dodatków do gazet (podobnie było w 2007 r.). Najniższą wartość wpływów przyniósł rok 2010. Przychody funduszu wyniosły wówczas 411 tys. zł. Poza latami 2006 i 2007 w ostatnich 10 latach nie udało się zrealizować planu przychodów Funduszu Promocji Twórczości. W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, przeprowadzanej co roku, w 2005 r., stwierdzono, iż Ministerstwo nie ma istotnego wpływu na przychody funduszu, bowiem większość z nich uzależniona jest od czynników zewnętrznych, w tym od kondycji rynku wydawniczego. Wartość planu i zrealizowanych wpływów funduszu w ciągu ostatnich 10 lat przedstawia tabela poniżej.

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Plan	800	800	800	800	800	900	790	700	670	640
Przychód	739	598	696	981	947	640	764	411	564	432

Planowane i zrealizowane przychody Funduszu Promocji Twórczości w latach 2003-2012 w tys. zł.

² Tak w: *Scoping study on copyright and related rights and the public domain*, Professor Séverine Dusollier, University of Namur, Belgia, WIPO Committee on Development and Intellectual Property, 2011 (CDIP/7/INF/2)

³ Agreement revising the Bangui Agreement of Marc 2, 1977, on the Creation of an African Intellectual Property Organization (Bangui (Central African Republic), February 24, 1999)
http://www.wipo.int/wipolex/en/other_treaties/text.jsp?file_id=181151

3. Przeznaczenie środków Funduszu Promocji Twórczości

12. Zgodnie z art. 113 pr. aut. środki funduszu mogą być przeznaczane na 1) stypendia dla twórców, 2) pokrycie w całości lub w części kosztów wydań utworów o szczególnym znaczeniu dla kultury i nauki polskiej oraz wydań dla niewidomych 3) pomoc socjalną dla twórców.
13. Podział środków funduszu odbywa się na podstawie wniosków rozpatrywanych przez kadencyjnie działającą Komisję powoływaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, składającą się z przedstawicieli stowarzyszeń i związków twórczych, wydawców oraz ekspertów zajmujących się różnymi dziedzinami sztuki. Zgodnie z ustaleniami Komisji liczba i wysokość udzielanych stypendiów, dofinansowań oraz pomocy socjalnej zależy od wielkości środków zgromadzonych na koncie funduszu i wynosi: do 55% przychodów w przypadku stypendiów twórczych, do 45% przychodów w przypadku dofinansowań do wydań i do 35% przychodów w przypadku pomocy socjalnej.
14. Rzeczywiste wykonanie, z uwagi na trudny do przewidzenia i nieregularny przychód funduszu, jest realizowane w stosunku do planowanego wykonania w poszczególnych kategoriach w następującej wysokości: stypendia ok. 75%, dofinansowanie do wydań ok. 90%, pomoc socjalna ok. 55%.
15. Największą ilość środków funduszu Minister lokuje na działalność związaną ze stypendiami dla twórców. Przyznawane są stypendia półroczne i roczne w następujących dziedzinach: literatura, muzyka i taniec, opieka nad zabytkami, sztuki plastyczne, teatr i film oraz upowszechnianie kultury (w tym twórczość ludowa). Aktualnie wysokość jednostkowego miesięcznego stypendium wynosi 3.000 zł brutto.

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ilość	41	44	27	44	64	33	29	24	20	15
Łączna kwota	441,0	387,0	261,0	423,0	585,0	504,0	470,0	432,0	396,0	312,0

Stypendia finansowane z Funduszu Promocji Twórczości w latach 2003-2011: ilość i kwota w tys. zł.

16. Wartość środków, z których finansowano dotacje Ministra na wydawnictwa w poszczególnych latach, kształtowała się jak w poniższej tabeli:

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ilość	10	b.d.	10	8	4	4	9	9	5	8
Łączna kwota	74,3	b.d.	77,7	77,0	100	39,3	81,0	86,0	79,0	63,0

Dofinansowanie wydawnictw z Funduszu Promocji Twórczości w latach 2003-2011, ilość i kwota w tys. zł.

17. W ostatnich czterech latach najmniejszą ilość środków z funduszu przeznacza się na zapomogi socjalne. Wartym podkreślenia jest jednak, że Fundusz Promocji Twórczości jest jedynym źródłem finansowania, z którego takie zapomogi mogą być przyznawane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego bezpośrednio twórcom znajdującym się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej lub zdrowotnej. Aktualnie wysokość jednostkowej pomocy socjalnej wynosi 3.000 zł brutto.

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ilość	21	38	94	79	57	57	22	16	19	11
Łączna kwota	57,0	158,0	222,0	293,0	365,0	162,0	66,0	48,0	57,0	30,0

Zapomogi socjalne z Funduszu Promocji Twórczości w latach 2003-2011, ilość i kwota w tys. zł.

4. Proponowane zmiany dotyczące zasad finansowania i funkcjonowania Funduszu Promocji Twórczości

17. Podczas debaty nad prawem autorskim, która odbyła się w ramach warsztatów „Reforma prawa własności intelektualnej – prawo autorskie” przeprowadzonych w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego we współpracy z Ministerstwem Administracji i Cyfryzacji, w maju i czerwcu 2012 r., postulat likwidacji opłat na rzecz Funduszu Promocji Twórczości (art. 40 ustawy o prawie autorskim) nie wzbudził zastrzeżeń, o ile zostanie utworzony alternatywny i ekwiwalentny system finansowania twórczości. Uczestnicy warsztatów w podsumowującym je dokumencie zwanym *Raportem Otwarcia* uzgodnili rekomendację o następującej treści: *Skreślenie art. 40 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jednoznaczne z likwidacją opłat na rzecz Funduszu Promocji Twórczości w oparciu o instytucję domaine public payant, o ile stworzony zostanie ekwiwalentny system finansowania twórczości.*
18. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach planowanych kierunków wdrożenia do polskiego porządku prawnego Dyrektywy 2012/28/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych proponuje, aby środki uzyskane w związku z udzielaniem licencji za korzystanie z dzieł osieroconych (przez podmioty inne niż określone w dyrektywie jako beneficjenci dozwolonego użytku) zasilały Fundusz Promocji Twórczości. Środki te byłyby źródłem finansowania Funduszu Promocji Twórczości.
19. Zmiana struktury źródeł finansowania uzasadnia również rozważenie uporządkowania celów, jakie powinny być wspierane ze środków funduszu. Istotne jest, aby zachowane zostały dotychczasowe cele przeznaczenia środków funduszu, w tym w szczególności stypendia oraz pomoc socjalna. Tu zakłada się rozszerzenie kategorii beneficjentów o artystów wykonawców. W zakresie dotyczącym wydań zakłada się rozszerzenie możliwości finansowania wydań utworów dla niepełnosprawnych o inne niż niewidomi grupy osób niepełnosprawnych. Biorąc pod uwagę model finansowania proponowany przez MKiDN, należy uwzględnić konieczność wypłacania z funduszu wynagrodzeń należnych odnalezionym uprawnionym z tytułu autorskich praw majątkowych do dzieł osieroconych, w związku z licencjami udzielonymi na korzystanie z nich. Zakłada się również rozszerzenie katalogu określonego w art. 113 pr. aut. o przedsięwzięcia dotyczące szeroko rozumianej digitalizacji, w zakresie odzyskiwania, archiwizacji, zachowania i konserwacji nośników na których utrwalone są dzieła osierocone.

5. Kwestionariusz dotyczący funkcjonowania Funduszu Promocji Twórczości

1. Czy uważają Państwo za zasadne utrzymanie finansowania Funduszu Promocji Twórczości poprzez opłaty obciążające producentów i wydawców na podstawie art. 40 pr. aut?
2. Jakie mogą być zdaniem Państwa inne niż określone dotąd w art. 112 pr. aut. rodzaje źródeł finansowania funduszu?
3. Czy zdaniem Państwa jest uzasadnione, aby środki pochodzące z opłat licencyjnych związanych z korzystaniem z dzieł osieroconych przez podmioty inne niż określone w dyrektywie 2012/28/UE jako beneficjenci dozwolonego użytku, po upływie określonego

terminu od udzielenia licencji przez organizację zbiorowego zarządzania zasilają Fundusz Promocji Twórczości?

4. Czy zgadzają się Państwo z propozycją poszerzenia celów, na jakie mogą być przeznaczane środki Funduszu Promocji Twórczości zaproponowaną w pkt 19 niniejszego opracowania?